

Párbeszéd szolgálat

Lovász Lázár Munkánk

— Egyszer megkérdeztem egy mozdonyvezetőt, hogy mióta dolgozik a vasúton. Kijavított...
— Mi szolgálatnak tartjuk a munkát.
— Úgy is gondolják?
— Az igazi vasutasok úgy.
— Nem mindenki igazi vasutas?
— Akik nem azok, már kiléptek tőlünk.
— Eltem pár évet az ország legnagyobb vasutasvárosában. Ott sokat hallottam arról, hogy van vasutaszív is...

— En vasútszeretnek mondanám inkább.
— Ön hogyan lett vasutas?
— Apám sokat dolgozott a román vasutaknál, de vasutasnak nem sikerült lennie. Felvették, elbocsátották, megint felvették, megint elbocsátották. Szerette a munkáját, s ezt belém is plántálta.
— Hol?
— Istensegítsen.
— ???
— Ne csodálkozzék, nem áldást mondtam. Ez a szülőfalum neve. Bukovinában van. 1941-ben költöztünk át onnan Tólnába.
— A további évek?

— Iskolákba jártam. Aztán beiratkoztam a Közlekedési Műszaki Egyetemre. Az első évfolyamot itt végeztem Szegeden, a többi Szolnokon. Mit mesélek még erről az időről... Már középiskolás koromban párttag lettem, az egyetemen DISZ-titkár voltam... Nyaranta dolgoztam, hol műhelyben, hol mozdonyon, hol másutt.
— Aztán?
— Elkezdődött. Ferencvárosi fűtőház, Hámán Kató fűtőház, Békéscsaba. Onnan kerültem az igazgatóság vontatási gépészeti osztályára. Itt is végigjártam a ranglétrát.
— Mi ennek az osztálynak a feladata?

— Benne van a nevében. A vontatás gépi és emberi feltételeit kell biztosítani.
— Magyarán?
— Hogy legyen elég és üzemképes mozdony, képzett vezető; az oktatás is a mi dolgunk volt.
— Erről jut eszembe. Beszéljük, hogy a vasúton rettentő sok a vizsga...
— Ahogy vesszük. Ha más munkahelyek követelményeihez viszonyítjuk, akkor ennek a szóbeszédnek igazsága van, de ha arról, hogy egy gyorsvonati szerelvény a legfőbb értéket, az embert viszi, akkor nem. Itt a maximális biztonságra kell törekedni, ehhez pedig tudás kell! Hozhatnék persze a mi munkánk akármelyik területéről példát. Csak egyet hadd mondjak azért. 1963-ban a mi igazgatóságunk mozdonyparkjának a nyolcvan százaléka gőzös volt...
— Ma?

— Tizennégy százalék. A modern gépek vezetésére egész új generációt oktattunk.
— Többes számot használ...
— En is tanítottam, nagyon szerettem is tanítani, ma már sajnos nincs rá módom.
— Tud mozdonyt vezetni?
— Persze. Minden mozdonyra megvan a jogosítványom...
— És szokott mozdonyt vezetni?
— Már nem. Kijöttem a gyakorlatból, kockáztatni meg nem akarok.
— Mivel utazik?
— Autóval. Szolgálati utakra a vasút kocsiával, magánutakra a sajátommal. Van persze kivétel is. Ha hosszabb ellenőrző körútra megyünk az igazgatóságban, akkor a szalonkocsiban utazunk a munkatársaimmal. Ilyenkor minden szolgálati helyen megállunk körülnézni.

— Ön ha kiszáll ebből a kocsiból, ott várja a szolgálati hely főnöke, tiszteleg, és azt mondja: igazgató elvtárs, jelentkezem. Meg kell mondanom, hogy nekem ez a katonásság formalitásnak tűnik. Az-e valójában?

— Csak részben. A vasút hagyományából is van ez, meg abból is, hogy egy ilyen menetrendre járó szerkezetet katonás elemek nélkül nem lehet biztonságosan irányítani. Egyébként a múltbéli hagyományok nagyrésze elvesztésben van, csak az idősebb generáció őrzi még úgy-ahogy. Ők meg is követelik néhányan a fiataloktól a régebbi stílust.
— Értek én itt egy ellentmondást. Utasításos rendszer és üzemi demokrácia... Hogyan férnek meg együtt?

— Nem csak én, érzi ezt más is. Nálunk az üzemi demokrácia töretlen megvalósulásáért többet kell vívni, mint másutt, ebben egészen biztos vagyok. A hagyomány ugyanis erős, a régiék nehezen barátkoznak az újjal. Persze az nálunk is igaz, ami mindenütt; vitatkozni csak a döntéssig lehet, utána az már törvényre válik. A vasutas-szakszervezet egyébként évente értékeli a vezetőik munkáját, s ebben az értékelésben szerepelnek az üzemi demokrácia dolgai is.
— Vezetők, vezetés, vezetési stílus... Ön hogyan tart például egy osztályvezetői értekezletet?
— Lehetőleg feszesen!
— Mit kell ezen érteni?
— Régebben nemcsak nálunk volt szokásban, úgy tudom, a hosszadalmas értekezések, egy-egy előterjesztés terjedelme elérte a hatvan géveltd oldalt is...
— Most?
— Tizenöt oldalnál hosszabb nem lehet.
— És egy hozzászólás?
— Öt-tíz perc.
— Nem kevés?

— Nézze, ez szakmai terület, s aki itt ennyi idő alatt nem tudja elmondani a lényegét...
— Az igazgatóság hatalmas területen fekszik. Hogyan lehet összefogni, koordinálni a munkát?
— Jó csapattal. Van nálunk tizenhárom osztály. Tudják a dolgukat. És az ő irányításuk sem kizárólag az én dolgom, van műszaki és üzemviteli helyettesem is. A szervezetszégnek különben is tradíciói vannak a MÁV-nál. Valaha azt is mondták, hogy ez az ország második hadserege.

— Abban az időben könnyebb volt fegyelmet tartani, a vasút nyugdíjas állást jelentett, mindig volt munkára jelentkező. Mi van ma?
— Munkaerőgondjaink nekünk is vannak. Kevés például a sarus és a kocsi-rendező. De ez nemcsak a mi igazgatóságunkra jellemző. Hetven emberrel még mi segítjük az ország legnagyobb teherpályaudvarának, a ferencvárosinak a munkáját.
— Kevés a pénz?
— Nem mondhatnám. Egy sarus megkeres hat-hétezret is. De ez nagyon nehéz munka, a szolgálat hosszú, a szabad ég alatt kell dolgozni télen-nyáron, s ezeknek az embereknek mindezek mellett óriási a felelősségük is, hiszen figyelmetlenségük több milliós kárt is okozhatna.
— Nem lehetne a munkájukat gépekkel helyettesíteni?
— A mai technikai körülmények között még nem. Könnyíteni lehet. Ez az új pályaudvarokon meg is valósult.

— Néhány éve a közvélemény tetemni kezdte a vasutat. Elsorvad, nem korszerű, ilyeneket mondták az emberek. Ma a cég reneszánszáról beszélünk inkább...
— Elkezdődött és tovább folytatódik a villamosítás. Teljes egészében megépül a vezeték Szolnok és Kelebia között.
— Növekszik-e majd a személy- és áruszállítás sebessége?
— Egyelőre nem.
— Miért?
— Korszerűtlenség a pályák. Biztonsággal csak ilyen sebességgel közlekedhetnek rajtuk a vo-

natok. A távlat: kicseréljük nagyobb teherbíró-képességűre a sínrendszert, szilárdabb alépítményt készítünk.

— Mikor?
— A hetedik ötéves tervben.
— Az ember csak egy-két évre tervez, néha még álmodik is. Álmodik-e a vasút jövőjéről?
— Látom. A jövőt a nagyfokú gépesítés jellemzi, a korszerű távközlési és biztonsági berendezések kora lesz, a fizikai munka nagy része feleslegessé válik. Én fontosnak tartom azt is, hogy mindennek következtében kialakul egy, a mainál korszerűbb szemlélet. Ez a folyamat már elindult, amikor a masinistát, a gőzmozdonyvezetőt felváltotta az érettségizett generáció a diesel- és dielektromos gépeken.
— Huszonharmadik éve szolgál, ahogy mondta végigjárta a ranglétrát, 1977 januárjától a MÁV szegedi igazgatóságát vezeti; mit gondol, népszerű a munkatársai között?

Lovász Lázár töpreng egy kicsit:
— Nagyon sok embert ismerek, mert nagyon sok ember volt közvetlen kollégám, az emberek egy másik részét én tanítottam... Talán az idősebbek közt akad néhány, aki nem szeret. Nem tudom...
— Úgy tudom, leányai vannak, a Lovász család vasutas-tradíciói megszokadnak...
— No, ez még nem egészen biztos! A nagyobbik lányom orvos-tanár, s a vasútnak önálló egészségügyi szolgálata van, a kisebb pedig még választhatja ezt a pályát...
— Ezt reméli?
— Igen.

PETRI FERENC

Esztétikum a „katedrán”

Nehéz lenne röviden összefoglalni a lassan 15 éve működő Iskolatelevizió eddigi munkáját, elért eredményeit. S hosszan lehetne sorolni azokat a didaktikai problémákat, kérdéseket is, amelyek egy-egy műsor előkészítékor, majd a bemutatása visszahangjaként felvetődnek. Mindig újabb és újabb problémák ezek, amelyek megoldása a televízió oktató-nevelő műsorainak hatékonyságát, további eredményeit szolgálják.

A televíziós didaktika aktuális kérdéseivel foglalkozó szakmai fórumnak is lehetne nevezni a kétféleképpen Egerben megrendezésre kerülő nemzetközi oktató-televíziós konferenciát. E konferencia célja — meghatározott témában — a televíziós oktató-nevelő műsorok módszertanának megberzélése, elemzése, az eredmények összegezése, és a fejlődés további módszereinek meghatározása.

— *Hogyan kezdte munkáját az idei konferencia, s mi volt a témája?* — kérdezzük Kelemen Endrét, az Iskolatelevízió vezetőjét, az idei konferencia elnökét.

— A több mint 160 résztvevő 14 televíziós társaságot képviselt. Minden európai szocialista, és néhány nyugat-európai országból jöttek a meghívott iskolatelevíziós szakemberek, gyakorló pedagógusok. A műsorok elemzése és a vita két szekcióban folyt. A tanulók életkori sajátosságait figyelembe véve a 4—10, illetve a 10—18 éves nézők korcsoportja szerinti bontásban működtek a szekciók. A konferenciának egyetlen, de nagyon összetett, igen aktuális témája volt: az esztétikum szerepe és jelentősége az iskolatelevíziós műsorokban. Hipotézisünk szerint ugyanis ma már nem elég a műsorokban egy-egy tárgy témakörét csak didaktikailag kimeríteni. Nagyon lényeges az is, hogy a műsor milyen többletet nyújt esztétikailag, egészében hogyan hat a nézőkre?

— *Ezek szerint egy-egy iskolatelevíziós műsor hatását döntően befolyásolhatja az izléses díszlet, a berendezések, a legmodernebb segédeszközök alkalmazása, bemutatása?*

— Valóban, a tárgyi környezet tudatos esztétikai megformáltsága is hatékonyan segítheti a befogadást, a megértést. De egy műsornak számos esztétikai vonatkozása lehet. Például hogyan valósítható meg a képernyőn keresztül az élményszerűség valamely művészeti ág sajátos formájában létrehozott műalkotás bemutatásakor anélkül, hogy az eredeti hatást csökkentsék? Vagy a műsorok egészének hatásos megszerkesztése, a megfelelő dramaturgiai arányok kialakítása, a képszerkesztés, az idő- és térbeli ritmus, a harmónia-díszharmonia, a rész-egész viszonya, a feszültségfeloldás váltakozása, a tempó, a dinamika... ezek is nagyon jelentős esztétikai elemek. Az esztétikum kérdéseire tartozik még az emberi cselekvés, a munka szépségének érzékeltetése, a kulturált emberi magatartás sugalmazása, „népszerűsítése”.

— *A bemutatott műsorok közül melyek feleltek meg a konferencia követelményeinek?*

— Sok igazán jó műsort is láttunk. Egyértelmű volt a sikere

annak az NSZK-beli iskolatelevíziós műsornak, amely Kolumbusz idejében játszódik. Matematika-történeti film, amely bemutatja, hogy Amerika felfedezésével új lehetőség nyílt a számolásban. Megtudjuk, hogy Adam Reise, korabeli matematikus hogyan adja a nép kezébe a számolás tudományát. Különösen a film „megkomponálásán” van a hangsúly. Térben-időben egy síkba tudták hozni — megelégedő hangulatot teremtve — az akkori helyszínt, szellemiséget, összevetve mai tudásunkkal, ismereteinkkel.

— *Milyen magyar produkciókat láthattak a konferencián?*

— Bemutattuk a „Cimbora” egyik adását, amely Shakespeare színházáról szól. Juhász Jácint mai riporterként jelenik meg a Globe Színház bejáratánál, és a kapussal beszélgetve elmeséli vele a színház alapításának történetét, működését. Ugyancsak az egyidejűség élményét adja a műsor. Egy korabeli beavatott szereplő segítségével hű képet kapunk a Globe Színház életéről, munkájáról, kíváncsiságunkat pedig egy mai szereplő képviseli. Az „Itt és ott” című műsorban Halász Judit az Illés-együttes kíséretében songokat énekel a realitativásról. Merte-e álmodni valaha is a pedagógia, hogy a viszonylagos mozgásról dalban taníthják majd a gyerekeket?

— *Milyen eredményekkel, tapasztalatokkal zárult a konferencia?*

— A bemutatott műsorokat esztétikailag vizsgáltuk. Az elemzés, a vita azonban nem teoretikus megközelítést jelentett! A vita középpontjában a didaktika — esztétika kérdése állt. A tiszta didaktika nem tud élményt adni a gyerekeknek, ehhez kell az esztétika. A bemutatott filmek, műsorok, a bevezető előadások, s a viták alapján szemléletbeli többletet kaptunk. A gyakorló pedagógusok közül a konferencia után sokan elmondták, hogy másképp látják az iskolatelevíziót, hiszen a korszerű tanításnak valóban egyik nélkülözhetetlen eszköze. Szóba került a műsorok cseréje is. Például az NDK Televíziótól Thomas Mannról, a Szovjet Televíziótól Puskin színházáról, a bolgároktól pedig Lobacevszkijről szóló filmeket szeretnénk átvenni. Nagy volt az érdeklődés a mi műsoraink iránt is. Különösen a „Stop” közlekedési sorozat, a „Botticelli: Primavera” című műsorunk, vagy a VI. osztályosoknak készített 16 részes orszonyelv-műsorunkat vennék át.

— *Milyen volt a konferencia légköre, hangulata?*

— A dicséret vélemények, elismerések mellett kritika is hangzott el bőven egyes iskolatelevíziós műsorokról. Kifogásolták, hogy a képi nyelv sokszor csak illusztráció. Ezért lehet hatástalan egy-egy oktató műsor. Különösen a világnézetű oktató műsorokkal kapcsolatban emlegették hibaként, hogy egyes filozófiai műveket alárendeltek gondolatoknak. Ezek az aránytalanságok pedig esztétikailag sem hatnak jól a nézőre, nem köti le eléggé, nem figyel annyira. Fontos kérdés ez, hiszen a világnézetű oktatás televíziós didaktikája még számos problémával küzd. Mi is bemutatunk egy „filozófiai show-t”. A műsort azért érte bírálat, mert a beszéd háttérbe, másodrendűvé szorította az illusztrációt.

Egerben több iskolafogaton, bemutató tanításokon ismerkedhettek meg a konferencia résztvevői azzal, hogyan, milyen körülmények között dolgozik a magyar pedagógus, alkalmazva az iskolatelevízió műsorait is

B. G.

Jákó Kovács Iósef

Csontod újra megszülik

Kelj föl és járj:
söpörd le
fehér ingedről
a sarkantyús lábakat
fésüld ki
hajadból a jeges rögöket
óvjad gyönyörű fejed
szentegés szikéktől
menekülj menekülj
a havas pólváktól
hazát termő ölel
csontod újra megszülik
gvémánt-agvaras tél
növeszthet keserves glóriát
bezúzott kononvád köré
addigra már nem leszel sehol
halott édesapám!

